

ТРИБУНА ДОКТОРАНТА, АСПІРАНТА І ЗДОБУВАЧА

УДК 343.98

О. П. Білоус, здобувач Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНВЕРТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР»

Статтю присвячено актуальним проблемам визначення суті та дефініції економіко-кримінального феномену «конвертаційний центр». Розглянуто підходи до визначення поняття, сформульовано і обґрунтовано дефініцію «конверсійного (конвертаційного) центру».

Ключові слова: «конвертаційний центр», конвертація, конвертування, конверсія, «конверсійний (конвертаційний) центр».

Тіньова сторона процесу розбудови ринкової економіки в нашій державі призвела до виникнення економіко-кримінального феномену, який одержав умовну назву «конвертаційний центр»¹. У середині 90-х рр. ХХ ст. переведення безготівкових грошових коштів у готівку та заробітна плата «в конвертах» стали формулою виживання по-українськи². Проте сьогодні в результаті злочинної діяльності таких «центрів» економічним інтересам України завдається значна шкода у вигляді як ненадходження до бюджетів податків, зборів, інших обов'язкових платежів, так і прямого відтоку грошових ресурсів у «тіньовий» сектор чи за кордон. Їх діяльність набула не тільки міжрегіонального, але й міжнародного розмаху, і часто супроводжується приховуванням валютної виручки на рахунках іноземних банків, що сприяє безперешкодному відмиванню грошових коштів з можливістю подальшого, вже легального, інвестування їх в економіку України та інших країн. Розгалужене функціону-

¹ Протидія економічній злочинності / П. І. Орлов, А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика та ін. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – С. 309.

² Фионик Д. Бой с тенью / Д. Фионик // Фокус. – 2013. – № 9. – С. 20.

вання значної кількості таких «центрів» як структурного елемента технологій злочинного збагачення щорічно завдає багатомільярдних збитків державі, юридичним та фізичним особам. Лише за 2012 р. органами Державної податкової служби України була припинена незаконна діяльність 82 «конвертаційних центрів», злочинний обіг яких склав близько 12,7 млрд грн з ймовірними втратами Державного бюджету тільки від ненадходження або незаконного відшкодування з Державного бюджету податку на додану вартість у розмірі 2,1 млрд грн. Було також виявлено 546 суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності, встановлено 9 102 контрагенти, що скористалися послугами «конвертаційних центрів», і 1 530 контрагентів, що співпрацювали з останніми¹. Зазначене дозволяє стверджувати, що операцію «Конверт», спрямовану на виявлення та знищення «центрів конвертації коштів», обґрунтовано визначено одним із найважливіших напрямів діяльності ДПС України², а ефективну роботу з ліквідації наслідків діяльності «конвертаційних центрів» — одним із головних пріоритетів діяльності податкової міліції³.

Окремим аспектам розслідування злочинів, пов'язаних з використанням суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності та «конвертаційних центрів», приділялася значна увага в наукових працях таких представників науки криміналістики, як: В. В. Білоус⁴, А. Ф. Волобуєв⁵,

¹ Звіти про виконання щоквартальних планів роботи ДПС України на 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/diyalnist-dpa-ukraini/plani-ta-zviti-roboti-dpa-u/81935.html>.

² Налоговая определилась с направлениями работы [Електронний ресурс] // Лига.Новости. – 2011. – Режим доступу: <http://news.liga.net/news/economics/519121-nalogovaya-opredelilas-s-napravleniyami-raboty.htm>.

³ За 2012 год налоговая вернула в бюджет 370 млн грн за счет ликвидации конвертационных центров [Електронний ресурс] // Корреспондент. – 2012. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/taxes/1436427-za-2012-god-nalogovaya-vernula-v-byudzhets-370-mln-grn-za-schet-likvidacii-konvertacionnyh-centrov>.

⁴ Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. – Х. : Право, 2006. – С. 95–212.

⁵ Волобуєв А. Ф. Проблеми застосування ст. 209 КК України при розслідуванні економічних злочинів / А. Ф. Волобуєв // Право і безпека. – 2003. – Т. 2. – № 1. – С. 68.

В. А. Журавель¹, В. В. Лисенко², В. Ю. Шепітько³ та інших вчених. Однак, не зважаючи на наукову і практичну значущість їх доробку, на сьогодні не досягнуто єдності у вирішенні низки дискусійних питань, зокрема, щодо визначення поняття «конвертаційний центр», систематизації його криміналістично значущих ознак, встановлення внутрішньої структури, видів «конвертаційних центрів», їх місця в системі технологій злочинної діяльності, закономірностей механізмів використання, кореляційних зв'язків з іншими злочинами, а також широкого кола інших, не менш важливих, проблем, що залишаються нерозкритими або висвітленими фрагментарно.

Ефективність діяльності органів кримінальної юстиції не в останню чергу залежить від правильного визначення криміналістичних категорій і чітких критеріїв, за якими одне суспільно небезпечне явище може бути відмежоване від інших суміжних. Важливу роль у цьому процесі відіграють дефініції (передусім законодавчі). Якісне криміналістичне забезпечення протидії аналізованому злочинному явищу потребує першочергового визначення поняття «конвертаційний центр». Здійснити це вбачається за можливе з урахуванням суті широкого кола похідних від нього термінів, якими доволі часто оперують представники вітчизняних ділових кіл, органів державної влади, засобів масової інформації і звичайні громадяни. Серед них: «вища форма фіктивного підприємництва», «нелегальна фінансова структура», «тіньова структура», «пральня», «гаманець», «підпільний центр», «конвертаційний центр», «конвертаційний центр нового зразка», «конверт-центр», «центр конвертації», «центр конвертації коштів», «центр конвертації грошових коштів», «центр з мінімізації сплати податків», «центр фіктивного банкрутства», «центр з нелегальної кон-

¹ Журавель В. А. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : [наук.-практ. посіб.] / В. А. Журавель. – Х. : Одиссей, 2005. – 312 с.

² Лисенко В. В. Фиктивные фирмы. Криминалистический анализ : монография / В. В. Лисенко. – К. : Парламентское изд-во, 2002. – 111 с.; Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції: (Теорія та практика) : монографія / В. В. Лисенко. – К. : Логос, 2004. – 324 с.

³ Шепітько В. Ю. Фіктивне підприємництво (криміналістична характеристика та програма розслідування) : довідник слідчого / В. Ю. Шепітько, В. В. Білоус. – Х. : Одиссей, 2007. – 184 с.

вертації коштів у готівку і формування незаконного податкового кредиту», «конвертаційно-транзитна група» або «транзитно-конвертаційна група», «конвертатор», «конвертант», «конверташка», «конверт», «фірма-конвертатор», «конвертаційне турагентство», «злочинний синдикат», «конгломерат», «синдикат з відмивання грошей», «шахрайський синдикат» тощо. З їх функціонуванням пов'язується виникнення такого феномену, як «король конвертації».

Зауважимо, що для характеристики окремого «конвертаційного центру» нерідко вживаються такі терміни, як: «потужний», «великий», «самий великий», «найбільший», «нового зразка» тощо. Проте використання як самого терміна «конвертаційний центр», так і наведених характеристик, слід визнати абсолютно умовним у зв'язку з тим, що чинне законодавство України дотепер не закріплює ані дефініції поняття «конвертаційний центр», ані переліку його типових ознак, ані правових підстав для класифікації за будь-якими чітко визначеними критеріями як самого явища, так і його окремих криміналітично значущих ознак.

З огляду ж на масштаби поширення злочинного явища і розміри заподіюваної шкоди, така законодавча прогалина є недопустимою. Нагальна потреба у визначенні поняття «конвертаційний центр» зумовлена й тим, що державні інституції давно і регулярно де-факто оперують цим не визначеним де-юре терміном: Державна податкова служба України — у планах діяльності та звітах про виконання планів роботи, Державна служба фінансового моніторингу України — у типологіях легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, суди — у вироках щодо фіктивного підприємництва та ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) тощо. Відомим є випадок використання словосполучення «конвертаційний центр» під час державної реєстрації юридичної особи та видачі їй ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності¹.

¹ Див., наприклад: Про переоформлення дозволу на здійснення професійної депозитарної діяльності зберігача: наказ Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 4 жовтня 1999 р. № 262; Про видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку: наказ Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 20 серпня 2012 р. № 698.

Можна зустріти алегоричне визначення «конвертаційних центрів» як численних сердець, через які помпують кров (гривні, долари, євро) єдиної фінансової системи, яка поєднує офіційну й тіньову економіку України¹. А. Ф. Волобуєв визначає їх як своєрідну протиправну фінансову систему². Фахівці ДСФМ України відзначають, що використання таких «центрів» є важливим елементом кримінального механізму легалізації незаконно здобутих коштів. По своїй суті «конвертаційні центри» є похідними комбінаціями, які поєднують в собі використання не лише таких елементів, як фіктивні й транзитні підприємства, підставні особи, підроблені документи, втрачені паспорти, а й такий елемент, як цінні папери³. «Конвертаційні центри» є ланкою етапу легалізації, їхні учасники переводять безготівкові кошти в готівку, а також на поточні рахунки підприємств з ознаками фіктивності, маскуючи при цьому свою протиправну діяльність легальним бізнесом. Підприємства — клієнти «конвертаційних центрів» перераховують безготівкові кошти на рахунки суб'єктів підприємницької діяльності з ознаками фіктивності, використовуючи систему «клієнт-банк» при керуванні рахунками, кошти досить оперативно можуть перераховуватися на рахунки фізичних осіб, у т. ч. за нібито поставлену продукцію (надані послуги, виконані роботи й т. п.). Для операцій з отримання готівки широко застосовуються пластикові платіжні картки⁴.

¹ Высоцкий С. Госкомобнал. Власть берет под контроль теневую экономику [Електронний ресурс] / С. Высоцкий // Фокус. – 2010. – Режим доступу: <http://focus.ua/politics/142527/>.

² Волобуєв А. Ф. Проблеми застосування ст. 209 КК України при розслідуванні економічних злочинів / А. Ф. Волобуєв // Право і безпека. – 2003. – Т. 2. – № 1. – С. 68.

³ Типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних у результаті здійснення фінансових операцій з неліквідними цінними паперами [Електронний ресурс] : [наказ Держ. служби фінансового моніторингу України від 20.12.2007 № 230]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2007/25.12.2007/Typologies.htm.

⁴ Типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом «Властивості та ознаки операцій, пов'язаних з відмиванням коштів шляхом зняття готівки. Тактичне дослідження та практичне розслідування» [Електронний ресурс] : [наказ Держ. служби фінансового моніторингу України від 25.12.2009 № 182]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=114&art_id=1890&lang=uk.

Аналіз інших визначень, що містяться в окремих нормативно-правових актах, науковій літературі, повідомленнях преси тощо, засвідчує їх суперечливість та значну віддаленість від ідеалу, проте дозволяє виокремити два основні підходи у визначенні суті та поняття «конвертаційного центру» як неформального об'єднання: 1) юридичних осіб; 2) фізичних осіб.

Наприклад, авторський колектив науково-практичного посібника «Протидія злочинам, що пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом» (2006)¹ і О. Г. Варчук під «конвертаційним центром» пропонують розуміти мережу фіктивних підприємств, яка створюється для надання незаконних послуг щодо переведення готівкових коштів у безготівкову форму або їх переведення у вільноконвертовану валюту за певну плату². За визначенням А. Ф. Волобуєва, «конвертаційні центри» являють собою мережі зареєстрованих в установленому порядку підприємств, створених організованими злочинними угрупованнями не для заняття статутною підприємницькою діяльністю, а для здійснення «тіньових» фінансово-господарських операцій, зокрема, для незаконної конвертації гривні у ВКВ³. Тому викритий влітку 2012 р. «конвертаційний центр» зі злочинним обігом у розмірі 1,2 млрд грн, до складу якого входило 25 фіктивних підприємств, зареєстрованих на території Запорізької, Київської і Львівської областей, і послугами якого скористалися 3 тис. суб'єктів господарювання практично з усіх областей України, визначено як злочинний синдикат⁴. Дійсно, за своєю суттю конкретний «конвертаційний центр» може бути подібним до об'єднання підприємств певної організаційно-правової форми, наприклад, з

¹ Протидія злочинам, що пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом : наук.-практ. посіб. / С. І. Ніколаюк, Д. Й. Никифорчук, А. Г. Семчук та ін. – К. : КНТ, 2006. – С. 104.

² Варчук О. Г. Про технології злочинної діяльності як об'єкт криміналістичного дослідження / О. Г. Варчук // Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнародного гуманітарного університету. – О. : Фенікс, 2011. – С. 74–75.

³ Протидія економічній злочинності / П. І. Орлов, А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика та ін. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – С. 309.

⁴ На заході України розоблачен крупний конвертцентр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2012/07/20/75093>.

числа визначених ст. 120 ГК України (асоціація, корпорація, консорціум, концерн) або інших відомих господарських об'єднань (комбінат, трест, картель, синдикат). Проте так як суб'єктом кримінальної відповідальності за чинним українським кримінальним законодавством є фізична, а не юридична особа, і до того ж значна кількість останніх використовується в межах діяльності «конвертаційного центру» виключно як знаряддя злочину, то з'ясування суті й виведення дефініції «конвертаційного центру» доцільно здійснювати через розгляд цих осередків як об'єднань не юридичних, а фізичних осіб.

Так, ДПС України визначає «конвертаційний центр» як злочинну групу, метою якої є надання послуг із конвертації та перерахування коштів до тіньового сектору економіки, легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, а також надання послуг з ухилення від сплати податків до бюджету¹. Судовими вироками у низці кримінальних проваджень² дії осіб, причетних до створення та функціонування «конвертаційних центрів», кваліфіковано за ч. 3 ст. 28 КК України, згідно з якою злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи. Стаття 2 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності визначає «організовану злочинну

¹ Про затвердження форм та порядків складання звітів про результати діяльності підрозділів податкової міліції : наказ ДПА України від 22 травня 2009 р. № 268.

² Див., наприклад, вирок у кримінальному провадженні: № 1-230. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 7453391. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7453391>; № 1-641/09. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 6981718. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/6981718>; № 1-213/2010. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 8378990. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8378990>; № 1-363/11. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 21612946. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21612946>; № 0808/2470/2012. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 25349424. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25349424>; № 0818/3221/2012. Реєстраційний номер в ЄДРСР: 26220250. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/26220250>.

групу» як структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду.

А наприклад, дії організаторів викритого в лютому 2013 р. у м. Києві «конвертаційного центру», з використанням якого за два роки було незаконно переведено у готівку близько 460 млн грн, кваліфіковано, зокрема, і за ч. 1 ст. 255 КК України («Створення злочинної організації»)¹. Відповідно до ч. 4 ст. 28 КК України злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп. «Конвертаційні центри», — стверджує А. Є. Гутник, — це ретельно законспіровані й чітко структуровані особливо стійкі злочинні угруповання, які існують при комерційному банку або в тісному співробітництві з ним з метою протиправного переведення безготівкових коштів у готівку і навпаки, у тому числі й з ухиленням від оподаткування².

Згідно з п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13 утворення (створення) організованої групи чи злочинної організації слід розуміти як сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для заняття злочинною діяльністю. Відтак організована група і злочинна організація висту-

¹ В Києве «накрыли» конвертационный центр, «отмывший» полмиллиарда гривен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/criminal/2013/02/07/886656.html>.

² Гутник А. Є. Запобігання податковою міліцією ухилення від сплати податків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. Є. Гутник. – Х., 2000. – С. 13–15.

пають різновидами стійкого злочинного об'єднання. Тому створене для заняття злочинною діяльністю з використанням можливостей суб'єктів господарювання об'єднання фізичних осіб, що відповідає критеріям ч. 3 і ч. 4 ст. 28 КК України, слід розглядати як стійке злочинне об'єднання.

Виведення науково обгрунтованої дефініції терміна «конвертаційний центр» потребує також аналізу етимології слів «конвертаційний» і «центр» з подальшим синтезом отриманих результатів у визначення цієї криміналістично значущої категорії.

Так, *центр* (лат. *centrum* — вістря; осереддя, осередок, зосередження) означає місце зосередження чого-небудь, якої-небудь діяльності, керівництва чимось; важливий пункт, осередок чого-небудь, з якого здійснюється керівництво якою-небудь діяльністю; найвищий орган керівництва якою-небудь діяльністю; те, що є найголовнішим, найважливішим, основним; те, навколо чого, або той, навколо якого групується, якому підпорядковується все інше¹. Відповідно централізувати — збирати, зосереджувати в одних руках, в одному місці².

І якщо правильність вживання слова «центр» по відношенню до осередків, якими координується і навколо яких групується відповідна злочинна діяльність, не викликає жодних сумнівів, то сформована протягом понад двох десятиліть традиція називати такі центри «конвертаційними» виявляється хибною з урахуванням такого.

Так, *конвертувати* (лат. *convertere* — змінювати, перетворювати) походить від іменника «конверсія» і означає здійснювати її (конверсію) у вузькому значенні (наприклад, обмінювати одну ва-

---

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : Перун, 2009. — С. 1581; Даль В. И. Современный толковый словарь русского языка / В. И. Даль. — Ростов н/Д : Владис, 2011. — С. 1032; Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. — М. : Эксмо, 2007. — С. 868; Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : ок. 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. — 27-е изд., испр. — М. : Оникс ; Мир и образование, 2011. — С. 700.

² Даль В. И. Современный толковый словарь русского языка / В. И. Даль. — Ростов н/Д : Владис, 2011. — С. 1032.

люту на іншу)¹; здійснювати перерахунок, а також взагалі змінювати, перетворюючи в нову форму, в нову якість². **Конвертування** — це здійснення конверсії (стосовно даних — зміна форми подання даних без зміни їх змісту, стосовно валюти — переведення вартості однієї національної валюти в іншу, що здійснюється за певною шкалою)³.

У свою чергу, під конверсією на пострадянському просторі у більшості випадків прийнято розуміти переведення підприємств військово-промислового комплексу на випуск товарів народного споживання (конверсія військового виробництва)⁴. Проте це лише одне і до того ж не саме об'ємне значення цього терміна, так як **конверсія** — (лат. *conversion* — звернення, перетворення, переказ) в економіці означає переведення будь-яких промислових підприємств із виробництва однієї продукції на випуск якісно іншої, а в фінансовій сфері — обмін, перетворення, перерахунок⁵, що передбачає істотне перетворення, зміну умов, заміну одних об'єктів виробництва іншими або одних фінансових інструментів на інші. Наприклад, розрізняють **зворотну конверсію** (зворотний обмін зобов'язань на цінні папери), **конверсію акцій** (обмін акцій на цінні папери іншого типу (випущені тією самою компанією), **конверсію цінних паперів** (обмін цінних паперів на цінні папери іншого виду, що їх випустила та сама компанія), **конверсію валюти** (обмін однієї валюти (в т. ч. вітчизняної) на іншу (в т. ч. іноземну) за діючим валютним курсом (конвертація)⁶.

¹ Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2007. – С. 382.

² Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : ок. 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. – 27-е изд., испр. – М. : Оникс ; Мир и образование, 2011. – С. 243.

³ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – С. 563.

⁴ Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : ок. 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. – 27-е изд., испр. – М. : Оникс ; Мир и образование, 2011. – С. 243.

⁵ Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2007. – С. 381.

⁶ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – С. 563.

Слід зауважити, що слово **«конвертаційний»** — це прикметник, що походить від слова **конвертація**, яка, у свою чергу, означає переведення вартості однієї національної валюти в іншу, що здійснюється за певною шкалою¹ (є одним із видів конверсії). При цьому терміном «конвертація» взагалі не охоплюється переведення безготівкових грошових коштів у готівку, зменшення податкових зобов'язань чи формування фіктивного податкового кредиту з ПДВ, легалізація «брудних» доходів, що є найбільш затребуваними видами діяльності «конвертаційних центрів». Натомість поняття «конверсія» за своїм обсягом є значно ширшим за «конвертацію» і повністю поглинає останню. Це важливо враховувати, оскільки конвертація валют є одним із видів діяльності, що здійснюється з використанням «конвертаційних центрів», однак ніколи не була домінуючим серед них. «Конверсія» як обмін, перерахунок, переказ, зміна або істотне перетворення (перелицьовування, обертання, надання нового вигляду або перероблення однієї речі в іншу) в широкому сенсі охоплює перетворення зобов'язань платника податків перед державою у зобов'язання держави перед платником, «брудних» доходів у легалізовані активи, безготівкових грошових коштів у готівку і навпаки тощо. Саме термін «конверсія» використовується і в ст. 6 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р., що набула чинності для України 20 червня 2004 р., якою регламентовано криміналізацію відмивання доходів від злочинів.

Етимологічний аналіз викладеного дозволяє стверджувати, що першоосною для виникнення таких термінів, як «конвертування», «конвертація», «конвертаційний», послужило слово «конверсія», що означає «перетворення» у буквальному перекладі *«conversion»* з латині та низки інших іноземних мов. А так як похідним від іменника «конверсія» є прикметник **«конверсійний»**², то злочинні осередки діяльності з ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), незаконного переведення грошових коштів у готівку,

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : Перун, 2009. — С. 563.

² Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : ок. 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. — 27-е изд., испр. — М. : Оникс ; Мир и образование, 2011. — С. 243.

привласнення або заволодіння чужим майном, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тощо правильно іменувати не «конвертаційними», а «конверсійними» центрами.

З урахуванням мети створення і плану злочинної діяльності, тривалості існування, матеріальної бази, кількісного складу, вербування нових членів, структури та ієрархії, наявності корупційних зв'язків, існування певних правил поведінки членів, розподілу між ними функцій¹, закономірностей створення, функціонування і припинення діяльності використовуваних суб'єктів господарської діяльності та інших типових криміналістично значущих ознак можна констатувати, що **«конверсійний (конвертаційний) центр»** — це стійке злочинне об'єднання, створене з метою заняття злочинною діяльністю під прикриттям і з використанням можливостей офіційно зареєстрованих суб'єктів господарювання для одержання, прямо чи опосередковано, фінансової або іншої матеріальної вигоди.

Стаття посвячена актуальним проблемам определения сущности и дефиниции экономико-уголовного феномена «конвертационный центр». Рассмотрены подходы к определению понятия, сформулирована и обоснована дефиниция «конверсионного (конвертационного) центра».

This article is devoted to the topical issues of determining the nature and definition of economic and criminal phenomenon of «conversion center». The approaches to the concept definition have been examined, the definition of «conversion center» has been formulated and substantiated.

Рекомендовано до опублікування на засіданні лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 6 від 12 червня 2013 р.).

Рецензент — доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько.

---

¹ Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями [Електронний ресурс] : [постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/E6CF63D360AE10EEC2257101004E7995?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=E6CF63D360AE10EEC2257101004E7995&Count=500&>.